

INTERJÚ HORVÁTH ZOLTÁNNAL

Dénes Eszter, Terdik Bálint

► **A megtiszteltetésen túl jelent-e „nehézséget”, ha az ember saját városában vállal főépítési állást? Miben különbözik ez egy olyan, általános szituációtól, amikor a megbízott főépítész külső szemmel tekint városára?**

Nem biztos, hogy jó választ tudok adni erre a kérdésre, mert főépítésként ebbe a helyzetbe „nöttem bele”. Természetesen sajátos ez a szituáció, bár sosem gondoltam rá teherként. Megtaláltak az emberek a gondjaikkal, a kérdéseikkel az utcán, vagy az iskola előtt, amikor a gyerekeinkre vártunk, vagy akár az otthonomban. Valahogy ez vált a munkám részévé, a személyesség, az itt és most, a részvétel. Az ilyen helyzetekben nem lehet szélhámoskodni vagy blöffölni, nem lehet azt válaszolni, hogy majd átgondolom, majd megnézem a jogszabályi lehetőségeket. Itt azonnal eldől, tudod-e a dolgod. Az embert látták bennem, aki foglalkozik az ügyekkel, és nem a hivatalnokot. Utóbbi kérelmet írat, és ha nincs rajta illetékbélyeg, visszaadja az ügyfélnek, és megnyugszik, hogy az ügyintézési idő újra indul. Az ügyeket nem intézni kell, hanem elintézni, ez a bizalom legerősebb pillére. Csak később értettem meg, hogy ez a személyesség vagy mások által gazdatudatú szemléletnek nevezett viselkedés segített hozzá nagyon sok helyzet megoldásához.

► **2010-ben főépítési munkáját Kulturált Településképi Nívódíjjal ismerték el. Ócsán számos épület tervezése fűződik a nevéhez, közülük kettőt is Építészeti Nívódíjjal tüntettek ki. (Az Országépítő 2013/2. számában mutattuk be az egészségház – gyógyszerár épületegyüttest – a szerk.) Mit gondol a mai irányelvről, miszerint a főépítész nem tervezhet az általa felügyelt területre?**

Fogalmazzunk pontosan: ma erről a kérdéstről is szakmai vita zajlik. A jelenlegi jogi szabályozás pontatlan és ellentmondásos, ezért mindenki azt olvas ki belőle, amit akar. Pillanatnyi zavar ez az átalakuló közigazgatásban. Az említett irányelv, amely a teljes körű tiltást képviseli, alapvető tévedés a jog mindenhatóságában vakon hinni akarók részéről. Gyanítom, hogy mindez a közélet más területeiről átvett, de szakmai

környezetben értelmezhetetlen függetlenség, jogi kifejezéssel: összeférhetetlenség téves eszményéből fakad. Hogyan is lehetne egy települési főépítés semleges vagy független városától? Ha mégis az, akkor alkalmatlan a feladatára. A jelenlegi ellentmondásos szabályozás szakmán belül is talált támogatókat. Kicsinyes szakmai feltékenységnek tartom ezt azok részéről, akik nem vállalnak főépítésséget, másrészt alaptalan félelmeket is tapasztalok néhány főépítész esetében. Az utóbbiakat meg kell nyugtatni: senki sem kívánja kötelezővé tenni a főépítészek tervezését saját városukban, ez kizárólag lehetőség volna. Döntsenek a városvezetők, hogy munkájukhoz hivatalnoki szemléletű, vagy az épített környezet múltjáról, jövőjéről gondolatokat hordozó, és azokat megvalósító főépítészekre van-e inkább szükségük. Ez ilyen egyszerű. Azoknak pedig, akik a piacszerzés vádjával illetik a tervező főépítészeket, csak annyit tudok mondani, hogy 16 éves főépítésségem alatt a város köz- és lakóépületeinek tervezésében számtalan építész kolléga vett részt. Van itt még valami, és talán ezzel illetet volna kezdenem. Sokan kutatják a makoveczi örökség lényegét, keresik a mának szóló üzeneteket. Válaszként többnyire a kultúrpaloták kiállítótermeinek falaira vagy kemény kötésű kötetek lapjaira helyeznék ezt az élő-lüktető hagyatékot. A zseniális építészeti életmű és a szellemi élet sorsfordító válaszai mellett ezekre a hétköznapiak tűnő helyzetekre is megtaláljuk a makoveczi válaszokat. Ezek annyira egyszerűek és maguktól értetődőek, hogy elszégyellhetjük magunkat, amiért a kérdéssel egyáltalán foglalkoznunk kell. Imre mindig arról beszélt, hogy a kinevezett főépítésznek természetesen terveznie kell településén, e nélkül sosem derül ki, hogy milyen építész. Alkalmas-e a feladatára vagy sem. Az építészetről nem lehet úgy általában beszélni, nem verbális műfaj, nem elméleti okoskodásra van szükség – csinálni kell. Ez nem kizárólag a makoveczi gondolkodás része. Műegyetemi éveim alatt például attól volt hangos a szakmai közélet, hogy Kecskeméten mit épített Kerényi József, a város főépítésze. Kecskemét és a Kerényi név összenőtt. Éppúgy,

ahogy összenőtt a Zsigmond név Veresegyházzal, a Turi név Budakalásszal, a Salamin név Szerencessel, a Krizsán név Pulával, a Philipp név Váccal, a Jánosi név Szadával, a Tényi név Nagykőrössel, a Varga név Nagymarossal, vagy a Bodonyi név Tokajjal...

► **... és a Horváth név Ócsával. Főépítésként külön kihívást jelentett a szociális lakópark megépülése. (Az OÉ 2014/3-as számában hosszan foglalkoztunk a lakóparkkal – a szerk.) Hogyan befolyásolta ez a szituáció főépítési tevékenységét?**

Maglód város főépítésze vagyok 2015 januárja óta, csak remélni tudom, hogy olyan nyomokat hagytam Ócsán, amelyek túlélnek. 16 év tapasztalatából okulva mindig el szoktam mondani, hogy aki látja a főépítészség lényegét, és tevételesen képviseli azt – vagyis a hazai épített környezet minőségét és az építészeti tradíciók megőrzését –, nem nyugdíjas feladatkörre vállalkozik. Sajnos van más típusú főépítés is, de most róluk ne beszéljünk. Akik látják a feladatot, és a megoldásokat keresik, a küzdelmesebb, noha az eredményesebb út lehetőségét választják. Nekik azonban azt is tudomásul kell venniük, hogy számukra az első munkanap első pillanatától kezdve megkerülhetetlenül működésbe lép az úgynevezett „konfliktusszámláló”. A mai önkormányzati valóságban, ha ez a számláló elér egy

kritikus számot, akkor is véget ér a főépítési megbízatás, ha ezt senki nem mondja. Ez csak idő kérdése. Ha a konfliktusszámláló nem halad, nyugodtan elkezdheted gyanakodni, hogy éppen nem csinálsz semmit. A szociális lakópark beruházás esetében nem is annyira a tervezés, mint inkább a kivitelezés, a későbbi működés során az én számlálóm nagyon pörgött. Nem tehettem mást, minden felvállalt konfliktusommal az építészeti értékeket, a lakhatóság alapvető életminőségét, és a város érdekét védtem. Azt sem válogathattam meg, hogy mindezt külső vagy belső erők ellen kellett-e tennem. Tettem, mert ez volt a dolgom, tettem, mert nem az én jövőm érdekelt. Mint ahogy ezt már korábban is elmondtam, a szociális lakóparkot nem lehet megítélni az adott társadalmi, gazdasági és politikai környe-

zetből kiragadva. Akkoriban valós veszély volt, hogy családok tömegei kerülnek az utcára, ezért a szükségessége a döntés pillanataiban megkérdőjelezhetetlen volt. Ahogy azonban más típusú megoldások születtek, a program leállt. Azt gondolom, hogy építészeti rendben lévő a megépült I. ütem, az pedig, hogy a kormány-ellenzék vagy a kormány-bankok küzdelmében mivé lett, számomra másodlagos kérdés. Ami persze nem azt jelenti, hogy nem kell a területtel ma is foglalkozni, csak más módon. Amíg tehettem, azt szorgalmaztam, hogy a terület további felhasználásával, más típu-

sú hasznosításával a megváltozott helyzettől fakadó kérdésekre adjunk időszerű válaszokat. A logisztikailag kitűnő helyzetben lévő terület ipari-gazdasági hasznosítása elkerülhetetlen, ami az ott élők életkörülményeit is érdemben befolyásolná.

> Kevesen mondhatják el magukról, hogy ilyen hosszú ideig élvezik egy város bizalmát. Ráadásul egy ideig a szomszédos Felsőpakony község főépítésze is volt. Mikor és hogyan indult főépítési pályafutása Ócsán, és melyek azok a fontos változások, amelyek ez alatt a közel húsz év alatt egyértelműen az ön elképzeléseinek megfelelően zajlottak a városban?

Amikor a főépítési munkát elkezdhettem, az önkormányzati rendszer már túl volt két választáson. A települések vezetői kezdték megtanulni feladataikat, és megérteni lehetőségeiket. Az ország túljutott a rendszerváltás utáni társadalmi-gazdasági változások első nehézségein. A napi problémák megoldása mellett már egyre több település kereste jövőjét, többet törődött arculatával, polgárainak életkörülményeivel. Ebben az időszakban Ócsának kiváló polgármestere volt dr. Buza Attila személyében, aki országgyűlési képviselő is volt. Ő kért fel a feladatra. A rövid- és hosszú távú célokat együtt fogalmazzuk meg. Tudtuk, mit, milyenné szeretnénk a településten változtatni, de nem láttuk tisztán, milyen módon érhetjük el céljainkat. Akkoriban sok mindennel voltunk így országszerte: járatlan utakon kellett ösvényt vágnunk. Talán innen ered az első felismerés, ami a munkámat azóta is végigkíséri. E szerint nincsenek szabályok, nincsenek receptek a főépítési munkában. Célok és feladatok vannak, amelyekre a helyi sajátosságok közepette kell megoldásokat találni. Fontos arról is beszélni, hogy a főépítész munkája hasonló a tervezőépítész „karmesteri”, a szakági tervezőket irányító, összehangoló munkájához. Az igazi sikerekhez csapatra van szükség.

▼ Manóvár bölcsőde, Ócsa, építész: Horváth Zoltán | Fotó: Dénes György, 2013

Ez esetben is igaz a bölcselet: „egy fecske nem csinál nyarat”. A munka minden település esetén az értékmegóvás és az értékteremtés kettősségén nyugszik. Ez azonban mindig egyéni vagy csoportérdekeket sért – így történt Ócsán is. Sok munkával, a szakma, és főleg a civil társadalom bevonásával és megnyerésével sikerült a város érdekét mindvégig képviselnem. A táji, környezeti adottságok, valamint az épített örökség kimagasló alkotásainak birtokában mindig azt szorgalmaztam, hogy a településfejlesztés egyik motorja az idegenforgalom, a turizmus legyen. Sokat tett az építészeti múlt fenntartásáért a Református Templom Alapítvány, valamint a Duna–Ipoly Nemzeti Park. Ez utóbbi anyagi forrásait felhasználva sorra vásárolta és újította fel a népi építészeti értékeket képviselő lakóházakat. Napjainkra így jöhetett létre a román kori templom lábánál egy kisebb bemutatófalu. Az utóbbi években kapcsolódott be ebbe a munkába az Ócsai Pince Egyesület, amely a löszös talajba vájt, nádfedésű pincéket gondozza, és rendezvényein keresztül megismerteti a nagyvilággal. Elképzelésem az volt, hogy az építész, az építés ügyét közérthetővé tegyem, hogy a közterületek és a középületek

minőségi megformálásával mintát szolgáltatassak az egyéni építkezőknek. Tudtam, hogy ez sokkal munka- és időigényesebb, mint „teljhatalmú” hatóságot játszva szabályokat alkotni és bírságot, vagy a konfliktuskerülő nemtörődomség fala mögé húzódni. Reméltem, hogy az embereket a példa, a kérés, az együttműködés szándéka mélyebben megéri, és tartósabb, maradandóbb változásokat idéz elő.

▷ 2015-től Maglód főépítésze. A jelenlegi gazdasági, közeleti, politikai stb. helyzetben miért tartja fontosnak egy polgármester, hogy főépítést nevezzen ki? Miben különbözik ez a munka az ócsaitól? Milyen tervei vannak?

Maglód csodálatos fekvésű város, a Gödöllői-dombság része. Földrajzi magassága a Gellért-hegy magasságával azonos, egy „széltető”. Az egyik legtisztább levegőjű város az agglomerációban. Azt mondják a helyiek, hogy itt nem áll meg a szenny, a kosz. Azt hiszem, a táj, a környezet okozza, hogy itt az emberek mosolygósabbak, nyitottabbak, érdeklődőbbek, sokkal inkább törődnek a városukkal. Mindez a főépítési munkámat is segíti. Szeretnék jó kapcsolatokat kiépíteni a közelet aktív szereplőivel. Úgy látom, a maglói művelődési

ház a helyi szellemi élet fontos központja. Feladatomban tartom, hogy a városfejlesztést, a településképi alakulásának alapvető kérdéseit közüggé tegyem, és kapcsolódni tudjak a városban működő szellemi műhelyek munkájához. Fontosnak tartottam, hogy az első hetekben a térségben dolgozó építészekkel is felvegyem a kapcsolatot, mert azt tapasztaltam, hogy egy főépítész a szűkebb szakmai körökben mindig okoz némi riadalmat. A visszajelzéseiből azt látom, hogy megtaláltuk egymással a hangot. Mindig hangsúlyoztam, hogy a helyzetük, a munkájuk általam nem nehezedik – inspirációt szeretnék adni nekik azzal az általános jövőképpel, utca- és településképpel, amit végre valaki megfogalmaz számukra. Maglód lakosság száma az 1990-es évek elejétől napjainkig másfélszeresére nőtt, főleg a fővárosból kitelepülő családokkal. Mindez nemcsak új területek beépítését idézte elő, hanem a meglévő városszövetben is nagyon komoly, többségében szakmailag meggondolatlan beavatkozásokot okozott. Elsődleges feladatomban tekintem, hogy ezeket a rossz folyamatokat megállítsam. Az elrendelt változtatási tilalmak mellett már folyik az a szakmai

▼ Egészségház, Ócsa. Építész: Horváth Zoltán | Fotó: Dénes György, 2009

háttér munka, amely év végére új szerkezeti és szabályozási tervet, valamint új helyi építési szabályzatot állít össze a városnak. Másodikként a város intézményrendszerének fejlesztését említeném, a meglévő ugyanis nem méltó egy tizenkétezres városhoz. Néhány oktatási intézmény rossz műszaki állapota, vagy éppen a férőhely hiánya jelenti az elsődleges feladatokat. Jelenleg zajlik egy öt csoportszobás óvoda kivitelezői közbeszerzése, s tavasszal megkezdődhet az építkezés. A jövőben állami támogatással egy tíz tantermes iskola épülhet a városban, és előkészítés alatt áll egy megyei forrásból támogatott bölcsőde építése is. Ezek mellett a rövidtávú célok mellett foglalkozni szeretnék az intézményrendszer más, szolgáltató típusú elemeivel: a postával, az egészségházzal is. Ezeken felül az Ófalu sajátos hangulatának megőrzését, a Wodianer-kastély hasznosítását, a Pénzes-villa megmentését és hasznosítá-

sát az értékvédelem kiemelt feladatainak tekintem. Folytatni szeretném a korábbi években már elindított település-központi programot, kiegészítve egy főutcaprogrammal. Ezek esetében nemcsak az épületekre fordítanék kiemelt figyelmet, hanem a környezet egyéb épített elemeire, a térburkolatok és utcabútorok minőségére, valamint a közterületek növényzetére is. Maglódon az elmúlt évtizedekben kiépültek a közművek. Egyetlen komoly adóssága maradt a városnak, mégpedig a felszíni vízvezetés megoldása. Ez a település geodéziai adottságai miatt nem egyszerű feladat.

► **Ekkora tapasztalattal mit gondol ma a főépítési hivatásról és hivatalról, mit tanácsol azoknak, akik most kezdik meg hivatalukat, vagy akik még csak kacérkodnak a gondolattal?**

Szívből csinálják, és kevés jogszabályt olvassanak. Bizzák ezt a jegyzőkre. Mun-

kájukkal mindig a lehetetlen határait feszegetessék. Nyitott szemmel járják a településeket, sokat beszélgessenek az emberekkel, vegyenek részt a helyi civil szervezetek összejövetelein. Ne a politikai jelszavakat, hanem az emberek szavát hallják meg. Próbáljanak meg hidakat ácsolni különböző érdekcsoportok között. Az építés ezen a szinten is emberépítéssel, közösségformálással kezdődik, és csak békés körülmények között végezhető. Mindezek mellett soha ne feledjék, hogy egy szakma képviselői. Érveljenek, ha kell, harcoljanak az építészeti értékekért, győzzék meg a jó szándékú laikusokat, az érdekek szövevényes hálójában vergődő politikusokat. Önkormányzati főépítésként soha ne feledjék el, hogy a szakmai előkészítés és tanácsadás után a politika dönt, és ha a döntés rossz, abban mi, főépítészek is benne vagyunk. Nem érveltünk elég jól, nem tártunk fel minden szempontot.

► **Vannak-e olyan területek a főépítési rendszerben, ahol változásokat sürgetne?**

Ahhoz, hogy helyesen cselekedjünk, mindig pontosan kell látnunk a helyzetünket. Alapvetően azt kellene elérni, hogy legyen végre teljes körű, az ország közigazgatási területét lefedő főépítési rendszer. Kevesebbel nem érhetjük be. Jelenleg háromszötven önkormányzati főépítés dolgozik a magyarországi településeken, jellemzően a városokban. A kistelepülések, falvak szakmai elhanyagottsága tény. A Magyar Építész Kamarának közel hat-ezer tagja van, szakemberben tehát nincs hiány. Nyugodtan megállapíthatjuk: ez így nem nevezhető rendszernek, és ebből a megállapításból kell tovább építkezni. Fontos azt is tisztázni, hogy a jelenlegi jogszabályok, így például az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény ma is egyértelműen meghatározza, melyek az önkormányzatok feladatai az építésügy területén. Azt is rögzíti, hogy ezt főépítés közreműködésével végezhetik. Tehát az önkormányzatok többségének mulasztásos törvénytörő magatartását kell megértenünk és megváltoztatnunk. Ebben a helyzetben szükség van a polgári kormány egyértelmű üzeneteire. Egyrészt el kellene érni, hogy nemzeti és uniós pályázatokon kizárólag olyan önkormányzatok vehessenek részt, akik főépítészt foglalkoztatnak. Ez az elv részben már

működik az Integrált Városfejlesztési Stratégia tekintetében. Miért is kapnának fejlesztési forrásokat olyan önkormányzatok, amelyeknek nincs elképzelésük a jövőről, és szakember bevonása nélkül kívánják felhasználni a támogatásokat? Másrészt azt is fontos lépésnek tartanám, ha a központi költségvetés részben vagy teljes egészében átvállalná az önkormányzatoktól a főépítészek foglalkoztatásának költségét, hasonlóan más, az önkormányzatok munkáját segítő szakemberekhez. Mindemellett nekünk is változnunk kell: tennivalóink vannak a képzés területén, vagy éppen a minőségi működés folyamatos ellenőrzésében. Jó alaphelyzetnek tartom ehhez az Országos Főépítési Kollégium jogutódjaként nemrégiben megalakult Magyar Főépítészek Egyesületét. Ennek a szervezetnek fontos szerepet szánnék annak megítélésében, hogy ki láthat el ma főépítési feladatokat. Nekünk pedig, aktív főépítészeknek nagyon sok pozitív példát kell felmutatnunk. Itt nemcsak épületekre, fejlődő városokra gondolok, hanem haladóbb gondolkodású, igazi városvezetők bemutatására is. Ezzel egyrészt tovább segítenénk a munkájukat, közös munkánkat, másrészt mintát nyújtanánk az óvatos és szerényebb képességű településvezetőknek, polgármestereknek.

▲ Ravatalozó, Felsőpakony. Építészet és fotó: Horváth Zoltán, 2007

▲ Szociális lakópark, Ócsa

Master Architects in Ócsa, Felsőpakony and Maglód

An Interview with Zoltán Horváth

Zoltán Horváth was assigned as Master Architect of Ócsa in 1998, aged 30. With short breaks, he fulfilled this position until the current year. In 2010, he was presented with the Quality Award for a Cultivated Settlement Image for his outstanding work. He designed several buildings in Ócsa, two of which received Architectural Quality Awards. His personal credo is that issues should not be simply handled, but affirmatively dealt with because action is the strongest pillar of trust. This personal touch, also called a „proprietary attitude” by others, was decisive in solving a great number of situations. In all cases, work is based on the duality of value protection and value creation. His vision is to bring the issues of architecture and building construction to the fore and to act as a role model for future individual developers of community spaces and buildings. In January 2015, Zoltán Horváth moved to the town of Maglód near the capital and acts as Master Architect of the community. His task is to serve as inspiration by presenting them with a sorely needed unified vision of future as well as with a robust settlement and street image.